

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o stave odstránenia nedostatkov zistených pri inšpekciách v základných školách v školskom roku 2017/2018 v SR

Následné inšpekcie sa vykonali v **168** základných školách (ZŠ), z nich bolo **156** štátnych, **7** cirkevných a **5** škôl bolo súkromných. Vyučovaci jazyk slovenský malo **143** subjektov, maďarský **22**, slovenský a maďarský mali **2** školy a slovenský a ukrajinský **1** subjekt. Cieľom následnej inšpekcie bola kontrola splnenia opatrení uplatnených k nedostatkom identifikovaným pri predchádzajúcich inšpekciách (v 84 školách po komplexnej inšpekcii, v 60 po tematickej inšpekcii, v 24 subjektoch po následnej inšpekcii). Podľa závažnosti zistení uplatnila školská inšpekcia **703** odporúčaní, uložila **132** opatrení a zo strany riaditeľov kontrolovaných subjektov prijali k zisteným nedostatkom **506** opatrení (tabuľka č. 1). Uplatnené opatrenia viedli najmä ku skvalitneniu edukačného procesu, ku skvalitneniu pedagogického riadenia škôl, školských vzdelávacích programov a podmienok výchovy a vzdelávania.

Tabuľka č. 1 Uplatnené opatrenia

Spolu	1 341					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	703		506		132	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	539	77,22 %	454	94,58 %	114	91,20 %
	neaktuálne		neaktuálne		neaktuálne	
	1	0,14 %	11	2,17 %	1	0,76 %
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
4	0,57 %	15	2,96 %	6	4,55 %	

Z celkového počtu odporúčaní sa nedali hodnotiť **4** a **1** bolo neaktuálne. Z počtu uložených a prijatých opatrení bolo **12** neaktuálnych¹ a plnenie ďalších **21** opatrení sa nedalo hodnotiť².

Uplatnené **odporúčania** smerovali k odstráneniu najčastejšie sa vyskytujúcich nedostatkov vo **výchovno-vzdelávacom procese**:

- ✓ nediferencovanie úloh a činnosti s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti a učebné štýly žiakov
- ✓ nerešpektovanie rozdielnych individuálnych vzdelávacích potrieb žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP)
- ✓ nepodporovanie rozvíjania poznávacích, občianskych a sociálnych kompetencií žiakov
- ✓ neuplatňovanie úloh rozvíjajúcich vyššie myšlienkové procesy
- ✓ nepodporovanie rozvoja kompetencií žiakov k celoživotnému učeniu sa
- ✓ neuplatňovanie personalizácie a nezadávanie úloh vyžadujúcich aplikáciu poznatkov v neštandardných situáciách
- ✓ neposkytovanie príležitostí žiakom manipulovať s učebnými pomôckami na vyučovacích predmetoch z oblasti človek a príroda

¹ Neaktuálnosť – posudzuje sa v súvislosti so zmenou všeobecne záväzných a právnych predpisov.

² Nedá sa hodnotiť – posudzuje sa v súvislosti s aktuálnymi zmenami vzniknutými v kontrolovanom subjekte (neposkytovanie vzdelávania pre začlenených žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, nerealizovanie komisionálnych skúšok v aktuálnom školskom roku, neobsadenie miesta zástupcu riaditeľky školy z dôvodu nízkeho počtu žiakov ...).

- ✓ nepodporovanie rozvíjania digitálnych kompetencií
- ✓ nerozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností intaktných a integrovaných žiakov (nevytváranie príležitostí na prezentovanie hodnotových postojov)
- ✓ neaktualizovanie a nevyhodnocovanie individuálnych vzdelávacích programov začlenených žiakov podľa ich výchovno-vzdelávacích výsledkov

v školskom vzdelávacom programe:

- ✓ neúplnosť vypracovania niektorých častí ŠkVP a inovovaného ŠkVP (nerešpektovanie reálnych podmienok škôl pri špecifikácii vlastných cieľov, neúplné rozpracovanie hodnotenia žiakov a pedagogických zamestnancov)
- ✓ neúplné/formálne zapracovanie tém a čiastkových kompetencií Národného štandardu finančnej gramotnosti (NŠFG) a Národného programu prevencie obezity (NAPPO) do učebných osnov príslušných vyučovacích predmetov

v riadení školy:

- ✓ nevykonávanie premysleného a transparentného vnútorného systému kontroly školy, nevyužívanie zistení vnútornej školskej kontroly na skvalitnenie edukačného procesu, nedôsledné realizovanie hospitačnej činnosti, neprijímanie účinných opatrení a absencia následnej kontroly odstránenia zistených nedostatkov
- ✓ nezapojenie metodických orgánov školy do vnútorného systému kontroly školy a interného vzdelávania pedagogických zamestnancov
- ✓ nezapojenie metodických orgánov školy do hodnotenia výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov i s prijatím opatrení na ich zlepšenie s následnou kontrolou ich plnenia
- ✓ nezabezpečenie vzdelávania pedagogických zamestnancov v oblasti finančnej gramotnosti
- ✓ nerozpracovanie kritérií hodnotenia pre intaktných žiakov i žiakov so ŠVVP a rovnako nerozpracovanie kritérií hodnotenia aktivít a projektov
- ✓ neiniciovanie rediagnostického vyšetrenia žiakov v prípade, že odporúčania zariadenia výchovného poradenstva a prevencie vo výchovno-vzdelávacom procese neboli v prospech žiaka
- ✓ nedôsledné vedenie a aktualizovanie pedagogickej dokumentácie, vrátane dokumentácie žiakov so ŠVVP a interných dokumentov a predpisov školy

v zabezpečení podmienok výchovy a vzdelávania:

- ✓ nevytvorenie materiálno-technických podmienok pre vyučovanie predmetov zo vzdelávacích oblastí človek a príroda a človek a zdravie
- ✓ nezabezpečenie asistenta učiteľa/vychovávateľa pri výchove a vzdelávaní žiakov zo SZP a z MRK
- ✓ nezabezpečenie odborného servisu pre žiakov so ŠVVP prostredníctvom špeciálneho pedagóga
- ✓ nezriadenie ŠKD, resp. nezriadenie ďalšieho oddelenia v ŠKD s cieľom vytvoriť a rozvíjať pracovné návyky žiakov, pomôcť im s prípravou na vyučovanie najmä žiakom zo SZP a z MRK
- ✓ nedostatočné monitorovanie správania sa žiakov počas prestávok s cieľom aktívnej ochrany a predchádzaniu sociálno-patologických javov, príznakov šikanovania a nevyhodnocovanie poznatkov získaných realizáciou monitoringu
- ✓ nezriadenie žiackej školskej rady, nepodporovanie jej participácie pri tvorbe školského poriadku a neprizývanie členov žiackej školskej rady k riešeniu výchovných a vzdelávacích problémov spolužiakov

Opatrenia prijaté riaditeľmi kontrolovaných subjektov a **opatrenia uložené ŠŠI** smerovali k odstráneniu nedostatkov v:

➤ školskom vzdelávacom programe:

- ✓ nevypracovanie ŠkVP v súlade s ustanoveniami školského zákona a požiadavkami štátneho vzdelávacieho programu (prerokovať v pedagogickej rade a v rade školy)

- ✓ neakceptovanie príslušného rámcového učebného plánu pri vypracovaní učebného plánu školy, nevyhotovenie/neaktualizovanie vlastných poznámok v súlade s deklarovateľmi cieľmi škôl, nevyužívanie disponibilných hodín na modifikáciu vzdelávacieho programu
- ✓ nezpracovanie prierezových tém do obsahu vzdelávania
- ✓ nezabezpečenie plnenia učebných osnov spájaním žiakov z rôznych ročníkov do jednej triedy na vyučovanie jednotlivých predmetov na druhom stupni ZŠ
- ✓ neprerokovanie ŠkVP v pedagogickej rade a rade školy
- **riadení školy:**
 - ✓ nedôsledné realizovanie výkonu štátnej správy v prvom stupni
 - ✓ nezabezpečenie dôsledného dodržiavania Pokynov pre školských koordinátorov a Pokynov pre administrátorov v papierovej forme testovania žiakov 5. ročníka ZŠ T5-2017 a žiakov 9. ročníka ZŠ T9-2018
 - ✓ nevytváranie adekvátnych podmienok pre výchovu a vzdelávanie žiakov so ŠVVP, nesytematizovaním miesta školského špeciálneho pedagóga a asistenta učiteľa
 - ✓ nedodržiavanie zásad vedenia triednej dokumentácie trvalým spôsobom
 - ✓ neúplné vedenie dokumentácie individuálne začlenených žiakov a žiakov špeciálnych tried
 - ✓ nezabránenie segregáčnym prejavom pri výchove a vzdelávaní žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a z marginalizovaných rómskych komunít
- **zabezpečení podmienok výchovy a vzdelávania:**
 - ✓ nedodržanie stanovených noriem a princípov organizácie vyučovania na oboch stupňoch vzdelávania
 - ✓ nezabezpečenie výchovno-vzdelávacej činnosti pedagogickými zamestnancami, spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky
 - ✓ nezpracovanie podrobností o podmienkach na zaistenie bezpečnosti a ochrany pred sociálno-patologickými javmi, diskrimináciou alebo násilím do školského poriadku a jeho neprerokovanie s orgánmi školskej samosprávy.

Zriaďovatelia 14 subjektov boli Štátnou školskou inšpekciou **upozornení** na porušovanie všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov, ktorých riešenie patrilo do ich pôsobnosti. Upozornenia sa týkali nedostatkov v oblasti splňania požiadaviek na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca, týkali sa nezabezpečenia výchovno-vzdelávacej činnosti pedagogickými zamestnancami, ktorí spĺňali kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky. Ďalšie nedostatky boli v oblasti organizačného zabezpečenia vyučovacieho procesu, neplnenia učebných osnov vyučovacích predmetov (dejepis, chémia, biológia), nedodržania učebným plánom určeného celkového týždenného počtu hodín pre príslušný ročník, nevymedzenia obsahu a rozsahu vyučovania niektorých vyučovacích predmetov podľa učebného plánu, nezaznamenania zmeny údajov v zriaďovacej listine, nezabezpečenia výchovy a vzdelávania integrovaných žiakov, prijímania žiakov do nultého ročníka, nezabezpečenia účasti na externom testovaní žiakov 9. ročníka ZŠ T9-2018 všetkých žiakov deviateho ročníka. Viacerí zriaďovatelia zaslali školskej inšpekcii spätnú väzbu o akceptácii upozornení a riešení zistených nedostatkov.

Iné zistenia

Pri výkone následných inšpekcií boli zaznamenané ďalšie špecifické zistenia týkajúce sa:

- ❖ nedostatkov vo vzdelávaní žiakov so ŠVVP (prekročenie povoleného maximálneho počtu žiakov spájaním 2 tried žiakov so všeobecným intelektovým nadaním na hodinách niektorých predmetov; nekoordinovaná činnosť medzi učiteľom a asistentkou učiteľa – organizácia vzdelávania začlenených žiakov nebola na vyučovacej hodine zvládnutá, žiaci prevažne nepracovali, vyrušovali proces učenia sa svojich intaktných spolužiakov, niektorí postupne opustili kmeňovú triedu, učitelia ich neprítomnosť ako aj neprítomnosť niektorých začlenených žiakov, ktorí neboli prítomní v škole, neevidovali v triednej

- dokumentácii; počet a zaradenie žiakov nebolo v súlade s vyplneným štatistickým výkazom),
- ❖ nedostatkov vo vedení ďalšej dokumentácie školy (protokoly z komisionálnych skúšok žiakov prvého stupňa, ktorým bolo povolené individuálne vzdelávanie boli predložené len v elektronickej forme, neobsahovali podpisy členov skúšobnej komisie, v záznamoch o priebehu a výsledkoch komisionálnej skúšky žiaka nebolo možné jednoznačne identifikovať spôsob skúšania, jeho obsah a výsledok hodnotenia úrovne nadobudnutých vedomostí; v predložených individuálnych vzdelávacích programoch nebol jasne vymedzený obsah vzdelávania z jednotlivých vyučovacích predmetov; v zostavení rozvrhu hodín; dodržaní a vypracovaní učebných plánov; vyplňaní katalógových listov),
 - ❖ nedodržiavania všeobecne záväzného právneho predpisu riaditeľom školy súvisiaceho s delením žiakov na skupiny pri vyučovaní predmetov anglický jazyk, nemecký jazyk, informatika a svet práce/technika,
 - ❖ nesplnenia požiadaviek na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca – nevykonanie 1. atestácie, neabsolvovanie funkčného, alebo funkčného inovačného vzdelávania, nezabezpečenia výchovno-vzdelávacej činnosti pedagogickými zamestnancami, ktorí spĺňali kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky,
 - ❖ nezabezpečenia odbornosti vyučovania – nižšia odbornosť vyučovania ako 70 %
 - ❖ preradenia žiakov z bežnej triedy ZŠ do špeciálnej triedy pre žiakov s mentálnym postihom bez žiadosti zákonného zástupcu a bez jeho informovaného súhlasu,
 - ❖ nezabezpečovania stravovania žiakov v hmotnej núdzi, resp. pobyt takýchto žiakov v škole bez prezuviek (žiaci museli byť naboso),
 - ❖ nevydania dodatkov k zriaďovacej listine vyjadrujúce aktuálne zmeny.

Závery

Akceptovanie **odporúčaní** (77,22 %) riaditeľmi kontrolovaných škôl sa pozitívne prejavilo vo vytvorení podmienok smerujúcich k zlepšeniu výchovno-vzdelávacej činnosti škôl. Skvalitnením plánovania oblastí a úloh kontrolnej a hospitačnej činnosti vedúcimi pedagogickými zamestnancami škôl, prijímaním opatrení na odstránenie zistených nedostatkov a následnou kontrolou ich splnenia sa vytvorili predpoklady systematického skvalitňovania kontrolnej činnosti ako účinného nástroja riadenia školy. Výsledky realizovanej hospitačnej činnosti vedúcimi pedagogickými zamestnancami kontrolovaných subjektov preukázali zlepšenie edukačného procesu škôl. K pozitívnym zisteniam z hospitácií na vyučovacích hodinách predmetov primárneho i nižšieho stredného vzdelávania patrili častejšie a zmysluplnejšie ciele rozvíjané hodnotiace a sebahodnotiace zručností žiakov vo výučbe prostredníctvom uplatňovania kooperatívnych foriem vyučovania a rozvíjanie ich sociálnych kompetencií. Rozpracovaním tém a čiastkových kompetencií NŠFG do učebných osnov sa vytvárali predpoklady na rozvoj finančnej spôsobilosti žiakov. Aktualizovaním metód, foriem a podmienok vzdelávania začlenených žiakov v školskom vzdelávacom programe, doplnením ich dokumentácie, zabezpečením rediagnostických vyšetrení žiakov so ZZ a rozšírením odborného servisu o špeciálneho pedagóga/asistenta učiteľa sa vytvorili podmienky na rešpektovanie ich výchovných a vzdelávacích potrieb. Zapojenie metodických orgánov do hodnotenia výchovno-vzdelávacích výsledkov so zameraním na menej úspešných žiakov umožňovalo prijímanie opatrení na zlepšenie edukácie a skvalitnenie ich hodnotiacej a odborno-metodickej funkcie. Premyslená realizácia vzdelávania pedagógov v rámci metodických orgánov na prehlbovanie ich profesionálnych zručností vytvorila predpoklad na zefektívňovanie procesu učenia sa žiakov. Priebežným monitorovaním správania sa žiakov boli eliminované negatívne prejavy v ich správaní a vytvorili sa vhodnejšie podmienky na zlepšenie klímy a vzájomných vzťahov sociálnej skupiny triedy/školy. Častejším zaradovaním úloh na rozvoj digitálnej gramotnosti žiakov sa zabezpečila ich zmysluplná práca s prostriedkami IKT s dopadom na rozvíjanie ich digitálnych zručností. Doplnením

fondy učebných pomôcok sa vytvorili predpoklady na ich využívanie k posilneniu názornosti vyučovania a rozvíjania praktických zručností žiakov. Zmeny nastali aj v obsahovej stránke ŠkVP, aktualizovaním údajov v jednotlivých častiach podľa reálneho stavu.

Negatívny dopad neakceptovaných **odporúčaní** (22,61 %) sa prejavil v niektorých školách v oblasti výchovno-vzdelávacieho procesu. V edukačnom procese neboli vytvorené adekvátne podmienky na rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov (poznávacích, sociálnych a sebahodnotiacich) najmä nedostatočným diferencovaním úloh a činnosti s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti žiakov, nevyužívaním foriem participatívneho vyučovania, nerozvíjaním hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov. Naďalej pretrvávali nedostatky v zabezpečení a činnosti asistentov učiteľa, v počte žiakov v ročníkoch prvého stupňa, v uplatňovaní individuálneho prístupu k žiakom pochádzajúcim zo sociálne znevýhodneného prostredia. V starostlivosti o žiakov z MRK a zo SZP absentovala aktívna komunikácia so zákonnými zástupcami žiakov, riaditelia nezriadili ŠKD, resp. ďalšie oddelenia v ŠKD s cieľom vytvoriť a rozvíjať pracovné návyky žiakov, pomôcť im s prípravou na vyučovanie. Nezabezpečenie chýbajúcich učebníc a učebných/kompenzačných pomôcok v niektorých školách negatívne ovplyvnilo kvalitu vzdelávania najviac žiakov so ZZ. Neobsadením miesta pedagogickými zamestnancami spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky poklesla odbornosť vyučovania, čo sa prejavilo v didaktike a metodike výučby. Nezriadením žiackej školskej rady žiaci nemali možnosť presadzovať svoje záujmy, podnety a návrhy prostredníctvom delegovaných zástupcov. V niektorých školách pretrvávali formálnosť v činnosti metodických orgánov alebo nízka účinnosť vnútorného kontrolného systému.

Splnenie **opatrení prijatých** kontrolovanými subjektmi (94,58 %) a **opatrení uložených** školskou inšpekciou (91,20 %) malo pozitívny dopad na zvýšenie úrovne ich riadenia a skvalitnenie edukácie, na úroveň obsahu ŠkVP i na vytváranie podmienok vedúcich k zlepšeniu výchovno-vzdelávacieho procesu. Vyhotovením ŠkVP v súlade so školským zákonom alebo doplnením chýbajúcich dôležitých údajov do základného dokumentu a vypracovaním samostatných programov pre jednotlivé stupne vzdelávania školy vytvorili strategické dokumenty, ktorých úroveň vypracovania vytvárala predpoklady na napĺňanie stanovených cieľov v oblasti výchovy a vzdelávania. Nastalo zlepšenie aj v zosúladení učebných plánov s rámcovými učebnými plánmi, boli doplnené/aktualizované o vlastné poznámky k organizácii vyučovania. Učebné osnovy boli upravené v súlade s požiadavkami vzdelávacích štandardov. Zapracovaním NŠFG a prierezových tém do učebných osnov predmetov primárneho a nižšieho stredného vzdelania boli vytvorené podmienky pre žiakov na rozvíjanie ich schopností a zručností. Dokumentácia individuálne začlenených žiakov bola vedená v súlade s právnymi predpismi a učebný plán základnej školy pre individuálne integrovaných žiakov s mentálnym postihnutím v bežných triedach bol akceptovaný, čím boli rešpektované požiadavky na vzdelávanie danej skupiny žiakov. Výkon štátnej správy v 1. stupni sa zosúladiť so všeobecne záväznými právnymi predpismi. Zlepšenie nastalo aj v zefektívnení spolupráce vedúcich pedagogických zamestnancov a vedúcich metodických orgánov pri vypracovávaní stratégií interného vzdelávania pedagogických zamestnancov zameraného na uplatňovanie inovačných metód a foriem vyučovania, čo sa prejavilo v intenzívnejšej podpore rozvíjania kľúčových kompetencií žiakov. Dôslednou prípravou externého testovania žiakov 5. ročníka (T-5) a 9. ročníka (T-9) a jeho realizáciou v súlade s príslušnými Pokynmi pre školských koordinátorov a administrátorov boli vytvorené podmienky na zabezpečenie objektivity testovania.

Nesplnenie **18 opatrení** (14 %) spôsobilo, že v niektorých subjektoch pretrvávali nedostatky vo vypracovaných ŠkVP, vrátane nedostatkov v učebných plánoch a v učebných osnovách. Nezabezpečenie adekvátnych personálnych podmienok pri edukácii žiakov sa prejavilo negatívnym dopadom na poskytované vzdelanie v bežných a špeciálnych triedach. Neuplatňovaním IVP v edukácii a nerešpektovaním zásad hodnotenia žiakov so ZZ neboli vytvorené podmienky pre vzdelávanie integrovaných žiakov vyplývajúce z ich ŠVVP.

Neodôvodnené neprihlásenie žiakov so ŠVVP riaditeľom školy na celoslovenské testovanie T9 viedlo k nedoržaniu princípov výchovy a vzdelávania. Príčinami nevýrazného pokroku v odstraňovaní identifikovaných nedostatkov v riadení školy i v samotnom edukačnom procese boli nedôsledne realizovaná vnútorná školská kontrola vedúcimi pedagogickými zamestnancami a nečinnosť metodických orgánov v oblasti odborného-metodickej pomoci a interného vzdelávania. Niektoré školy v oblasti zaistenia bezpečnosti a ochrany zdravia nerealizovali alebo nevyhodnocovali monitoring zameraný na odhaľovanie negatívnych javov v správaní žiakov a príznakov šikanovania, nevytvorili vhodné podmienky na účinnú ochranu žiakov pred nežiaducimi sociálno-patologickými javmi. Pretrvávajúce nedostatky boli v organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu a tiež v neodstránení prejavov segregácie žiakov z MRK.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- venovať pozornosť dôslednému spracovaniu učebných plánov, akceptovať poznámky rámcového učebného plánu
- zacieliť vo vzdelávacom procese pozornosť na rozvíjanie kľúčových kompetencií s dôrazom na rozvoj kritického myslenia, digitálnej gramotnosti, sociálnych kompetencií – pravidelným uplatňovaním participatívneho vyučovania, občianskych kompetencií – systematickým podporovaním rozvíjania hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov
- vytvárať podmienky pre výchovu a vzdelávanie žiakov so ŠVVP, žiakov zo SZP a z MRK
- vykonávať pravidelne a systematicky monitoring zameraný na prevenciu šikanovania a odhaľovania negatívnych javov v správaní žiakov, vyhodnocovať zistenia a prijímať opatrenia na odstránenie príčin vzniku negatívnych javov v správaní žiakov
- skvalitniť realizáciu vnútorného kontrolného systému zamerať sa na všetky oblasti výchovno-vzdelávacej činnosti školy
- zlepšiť prácu metodických orgánov v oblasti vykonávania analýz výchovno-vzdelávacieho procesu identifikovaním silných a slabých stránok a následným prijatím opatrení na zlepšenie rozvíjania kľúčových kompetencií žiakov v edukácii
- využívať riadiace a vzdelávacie kompetencie metodických orgánov školy
- zabezpečiť výchovno-vzdelávací proces pedagogickými zamestnancami spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky